

ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΣΥΓΓΕΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΦΥΛΟΥ

Ενότητα 1 (Εισαγωγική): «Τι είναι συγγένεια;»

Βενετία Καντσά
Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- ▶ Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- ▶ Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Στόχοι ενότητας

- ▶ Στόχος της ενότητας είναι μια πρώτη γνωριμία με το μάθημα: Γιατί μελετούμε τη συγγένεια και το φύλο; Η σημασία της μελέτης της συγγένειας για την ανθρωπολογία. «Βιολογικές» και «κοινωνικές» σχέσεις.

Περιγραφή ενότητας

- Ανθρωπολογία της συγγένειας και του φύλου
- Η μελέτη της συγγένειας στην ανθρωπολογία
- Βιβλιογραφία της ενότητας

Εισαγωγικά: Ανθρωπολογία της συγγένειας και του φύλου

Συγγένεια και φύλο

- ▶ Η συγγένεια και το φύλο αποτελούν δύο από τα κεντρικά ζητήματα της ανθρωπολογικής ενασχόλησης τόσο σε θεωρητικό όσο και σε εθνογραφικό επίπεδο. Το μακροχρόνιο ενδιαφέρον της ανθρωπολογίας για τη μελέτη της συγγένειας της πρόσφερε ρόλο πρωτεργάτη στις αναλύσεις για το φύλο. Από την άλλη, το πρόσφατα ανανεωμένο ανθρωπολογικό ενδιαφέρον για τη συγγένεια μπορεί συμβάλει στη μελέτη του φύλου.
- ▶ Παρατηρείται, επίσης, μια όχι τόσο τυχαία χρονική σύμπτωση: το έντονο ανθρωπολογικό ενδιαφέρον για το φύλο συνδέεται χρονικά με την φαινομενική υποχώρηση της συγγένειας ως το σημαντικότερο πεδίο έμπνευσης, αλλά και εφαρμογής των ανθρωπολογικών θεωριών, ενώ αργότερα, αρκετές δεκαετίες μετά, τη χρονική στιγμή που η ανθρωπολογία εμφανίζεται προβληματισμένη σχετικά με τη χρήση της έννοιας του «φύλου», οι εργασίες οι σχετικές με τη συγγένεια εμφανίζονται εκ νέου στο προσκήνιο, δυναμικά, αντλώντας αυτή τη φορά την έμπνευσή τους από τη μελέτη των σύγχρονων δυτικών κοινωνιών.
- ▶ Στόχος του μαθήματος είναι να εξετάσει την ανθρωπολογία της συγγένειας, την ανθρωπολογία του φύλου και τη μεταξύ τους σχέση.

Οργάνωση του μαθήματος

- ▶ Στόχος του μαθήματος είναι να εξετάσει την ανθρωπολογία της συγγένειας, την ανθρωπολογία του φύλου και τη μεταξύ τους σχέση.
- ▶ Οι ενότητες 1-4 είναι αφιερωμένες στη μελέτη της ανθρωπολογίας της συγγένειας στα πλαίσια της «κλασικής περιόδου» μέχρι και τα τέλη της δεκαετίας του 1960.
- ▶ Οι ενότητες 5-9 ασχολούνται με την ανάπτυξη μιας ανθρωπολογίας των γυναικών και μιας ανθρωπολογίας του φύλου από τη δεκαετία του 1970 και μετά ενώ ασχολούνται και με τις επιδράσεις αυτών των προσεγγίσεων στη μελέτη της σεξουαλικότητας.
- ▶ Οι ενότητες 10-13 εστιάζουν στο ανανεωμένο ενδιαφέρον για τη μελέτη της συγγένειας από τη δεκαετία του 1990 και μετά και σε αυτό που ονομάστηκε «νέες μελέτες της συγγένειας».

Η μελέτη της συγγένειας στην ανθρωπολογία

Συγγένεια και ανθρωπολογία: το χρονικό μιας έντονης σχέσης

- ▶ Για περίπου έναν αιώνα, από τα πρώτα κείμενα των βικτωριανών ανθρωπολόγων μέχρι τα μέσα του 20ου αι. και τα κείμενα της «κλασικής» περιόδου της ανθρωπολογίας, η συγγένεια υπήρξε το κατεξοχήν πεδίο από το οποίο εμπνεόταν οι ανθρωπολόγοι για να επινοήσουν τις θεωρίες τους, αλλά και ο χώρος στον οποίο τις εφάρμοζαν, καθώς ήταν σχεδόν αδιανόητη η ανθρωπολογική μελέτη μιας κοινωνίας χωρίς ταυτόχρονη ανάλυση του συγγενικού της συστήματος.

Γιατί η συγγένεια ήταν τόσο σημαντική;

- ▶ Στην ιστορία της ανθρωπολογίας ήταν κυρίως μέσα από τη μελέτη της συγγένειας που αναγνωρίστηκε η ποικιλία των ανθρώπινων νοητικών συστημάτων και η εσωτερική λογική των διάφορων κοινωνικών δομών -και αυτό ισχύει τόσο για εξελικτικιστές όπως ο Lewis H. Morgan, όσο και για δομο-λειτουργιστές όπως ο A. R. Radcliffe-Brown, ή για δομιστές όπως ο Claude Levi-Strauss.
- ▶ Το ανθρωπολογικό ενδιαφέρον για τη συγγένεια σχετιζόταν με τον τρόπο με τον οποίο η ανθρωπολογία κατέληξε να θεωρείται διακριτή επιστήμη στις αρχές του 20ου αι., όταν ο όρος «κοινωνική ανθρωπολογία» άρχισε να αναφέρεται στην μελέτη της κοινωνικής οργάνωσης αυτού που λογίζονταν τότε ως «πρωτόγονες κοινωνίες».
- ▶ Οι ανθρωπολόγοι θεώρησαν ότι οι συγγενικές σχέσεις είναι το μοντέλο πάνω στο οποίο στηρίζεται η κοινωνική οργάνωση αυτών των κοινωνιών, και ταύτισαν την κατανόηση της λειτουργίας του συστήματος συγγένειας με την κατανόηση του τρόπου οργάνωσής τους

Γιατί η συγγένεια ήταν τόσο σημαντική;

Υπάρχουν διάφοροι λόγοι για αυτό:

- Θεωρήθηκε ότι σηματοδεύει το όριο ανάμεσα σε μια μη-ανθρώπινη και σε μια ανθρώπινη τάξη πραγμάτων.
- Θεωρήθηκε ως κάτι διακριτό από άλλες πλευρές της κοινωνίας. Διαφορετική, και κατά μία έννοια πιο σημαντική, από άλλες πλευρές όπως η οικονομία ή η πολιτική για παράδειγμα στο βαθμό που σε κοινωνίες χωρίς κράτος οι οικονομικές, πολιτικές και θρησκευτικές σχέσεις οργανώνονται γύρω από τους συγγενικούς δεσμούς.
- Θεωρήθηκε ακόμα ότι είναι δομημένη με περισσότερο διαφανή τρόπο σε σχέση με τους υπόλοιπους τομείς της ζωής εξαιτίας της γενεαλογικής μεθόδου η οποία κρίθηκε ως ένα ανεκτίμητο εργαλείο στη συγκριτική μελέτη μεταξύ πολιτισμών με τρόπο που δεν είναι δυνατόν σε άλλα πεδία.

Τι είναι συγγένεια;

- ▶ Στην πραγματικότητα, ωστόσο, ούτε η συγγένεια είναι πιο «αληθινή», ούτε οι δομές της είναι περισσότερο φανερές δια-πολιτισμικά σε σχέση με τις δομές που καταγράφονται και μελετούνται από τους ειδικούς στη θρησκεία, την οικονομία και την πολιτική. Η φαινομενική διαπολιτισμική «πραγματικότητα» της συγγένειας προέρχεται από μια λανθασμένη εξίσωση της «συγγένειας» με τη «βιολογία» και τη χρήση της γενεαλογικής μεθόδου ως «αντικειμενικό», «επιστημονικό» εργαλείο.
- ▶ Απαλλαγμένη από την ταύτισή της με τη βιολογία η συγγένεια είναι παντού και πάντοτε κοινωνική και πολιτισμική κατασκευή ανεξάρτητα ποια δεδομένα αναπαραγωγής βρίσκονται πίσω από την ποικιλότητα των συστημάτων συγγένειας.
- ▶ Πρόκειται, δηλαδή, για σχέσεις που χαρακτηρίζονται από πολλαπλότητα, αλλαγή και αμφισημία και οι οποίες προσδιορίζονται από και συναρτώνται με ποικίλες παραμέτρους,

Η μελέτη της συγγένειας

- ▶ Από τις πρώτα χρόνια της ανθρωπολογικής ενασχόλησης και για πολλές δεκαετίες μετά η συγγένεια εξακολουθούσε να κατέχει τη σημαντικότερη θέση ανάμεσα στα εμπειρικά και ανθρωπολογικά ενδιαφέροντα της ανθρωπολογίας.
- ▶ Αυτή η ανθρωπολογική μελέτη της συγγένειας χωρίστηκε σε τρεις περιοχές:
- ▶ **δομή της ομάδας (η οποία περιλαμβάνει καταγωγή και εγκατάσταση)**
- ▶ **αγχιστεία (γαμήλιες σχέσεις)**
- ▶ **ταξινόμηση των συγγενών**

Στις επόμενες δύο θεματικές ενότητες θα ασχοληθούμε με τη ταξινόμηση των συγγενών, με τη δομή της ομάδας και με την αγχιστεία

Βιβλιογραφία

- ▶ Barnard, Alan. 1994. «Rules and prohibitions: the form and content of human kinship». Στο Companion Encyclopedia of Anthropology. Humanity, Culture and Social Life, Tim Ingold (ed.), 783-812. Λονδίνο-Νέα Υόρκη: Routledge.
- ▶ Holy, Ladislav. 1996. Anthropological Perspectives on Kinship. Λονδίνο: Pluto Press.
- ▶ Καντσά, Βενετία 2006 «Μια άρρηκτη σχέση: η συνύπαρξη φύλου και συγγένειας στην ανθρωπολογική θεωρία και πρακτική». Σύγχρονα Θέματα 94: 72-78.
- ▶ Kuper, Adam. 2006 [α' έκδοση 1988, β' έκδοση 2005]. Η επανεπινόηση της πρωτόγονης κοινωνίας. Μεταμορφώσεις ενός μύθου. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

ΤΕΛΟΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ

Βενετία Καντσά
Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

